

Стан популяції рисі євразійської (*Lynx lynx*) у національному парку Вижицький

Наталя Галущенко, Руслан Самігулін, Зіна Різниченко, Галина Марчук

Національний природний парк «Вижицький» (Берегомет, Україна)
Email: vyzhpark@ukr.net; orcid: 0000-0002-7225-8620

HALUSHCHENKO, N., R. SAMIGULIN, Z. RIZNYCHENKO, H. MARCHUK. The status of the Eurasian lynx population (*Lynx lynx*) in the Vyzhnytskyi National Park. — The status of the Eurasian lynx population in the Vyzhnytskyi National Nature Park is considered. Analysis of survey data from 1997 to 2024 indicates a gradual increase in the species' abundance. Additional materials from camera traps collected between 2022 and 2024 confirm the lynx's active presence within the park, predominantly during the winter season. Recorded cases of group presence (5–7 individuals) in the breeding season suggest stable reproduction of the population. The obtained results indicate the formation of a stable local group of the species. The park's territory serves as an important refuge for the Eurasian lynx in the Ukrainian Carpathians and has significant potential for the conservation of this rare species.

Вступ

Національний природний парк «Вижицький» розміщений у південно-західній частині Чернівецької області в низькогірній частині Буковинських Карпат. Площа парку 11369 га, його територія витягнута на 26 км з північного заходу на південний схід. Ширина ж змінюється від 4 до 8 км. Понад 90 % території Парку вкрито мішаними й листяними лісами [Коржик *et al.* 2005]. Рись євразійська — вид, характерний для корінних лісів. У Карпатах має приуроченість до шпилькових лісів; підіймається на висоту до 1800 м. Надає перевагу схилам південної експозиції [Делеган *et al.* 2015]. Дуже часто займає ділянки природних перехідних зон між широколистяними та шпильковими лісами [Луцак *et al.* 2006].

Мета роботи — проаналізувати дані щодо стану популяції рисі євразійської на території НПП «Вижицький» за матеріалами Літопису природи, даних з додатку SMART та фотопасток за період 1997–2024 рр.

Результати та обговорення

За результатами таксації у 1997–2024 рр. у Парку середні багаторічні показники чисельності рисі становили $4 \pm 0,5$ ос. ($n = 28$). Найвищий показник 13 ос. зафіксовано у 2024 р., що на 9 більше ніж середньо-багаторічна чисельність, лінія тренду вказує на стале збільшення чисельності.

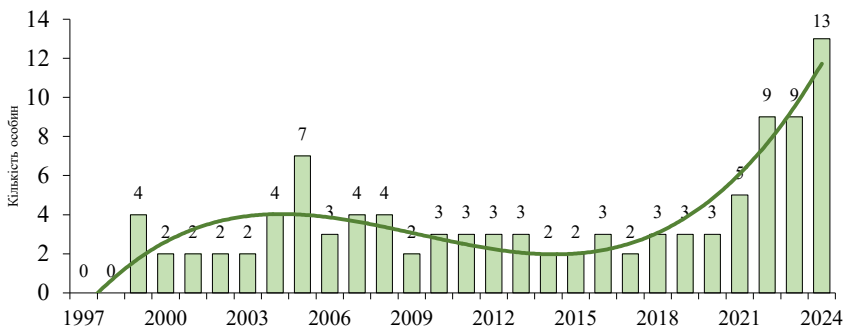

Рис. 1. Результати таксаційних обліків рисі євразійської на території НПП «Вижницький» протягом 1997–2024.

Найнижчі показники чисельності реєстрували у 1997–1998 рр. (0 ос.), 2000–2003 (2 ос.), 2009–2020 рр. (2–3 особини). У цілому, в останні три роки (2022–2024) реєстрували найбільші показники чисельності рисі (9 і більше), перед тим сплеск чисельності був у 2005 р. (7 ос.) (рис. 1).

Середня щільність рисі, згідно з таксаційними дослідженнями, складає 0,32 ос. на га. Проаналізована кореляція чисельності рисі з іншими тваринами за період з 1997 по 2024 рр. і виявлено прямо пропорційну кореляцію з чисельністю сарни європейської (*Capreolus capreolus*), про що зазначали й раніше [Делеган *et al.* 2011]. Коефіцієнт кореляції 0,63, рівняння $y = -3,16 + 0,05x$. Середня чисельність сарни в парку за результатами таксації складає $139 \pm 7,1$ ос. ($n=28$), щільність $12,2 \pm 0,6$ ос.

Дані, накопичені в інструментарії SMART, засвідчили лише дві реєстрації рисі євразійської на території Парку в лише один рік — 11 лютого та 10 вересня 2023 р. Проте на фотопастках протягом 2021–2024 рр. рись реєстрували дуже часто, її відмічено 26 разів (табл. 1).

Таблиця 1. Дані реєстрації рисі євразійської на фотопастках у 2022–2024 рр. у НПП «Вижницький»

Дата	Час	n	Час доби	Дата	Час	n	Час доби
13.02.2022	7:32	1	ранок, темно	25.01.2024	0:05	2	ніч
11.02.2022	17:23	1	сутінки	25.01.2024	0:25	5	ніч
07.03.2022	20:55	1	сутінки	12.02.2024	22:04	1	вечір, темно
31.03.2023	0:54	1	ніч	03.01.2024	19:25	1	вечір, темно
02.03.2023	12:54	1	день	08.02.2024	5:28	1	ранок, темно
12.04.2023	3:01	1	ніч	19.02.2024	18:28	2	вечір, темно
27.05.2023	0:27	1	ніч	15.03.2024	23:09	1	ніч
24.01.2024	19:38	2	вечір, темно	21.03.2024	19:16	1	вечір, темно
24.01.2024	20:03	2	вечір, темно	29.03.2024	21:42	1	вечір, темно

Узимку 2021–2022 рр. рись реєстрували на трьох з восьми фотопасток, узимку 2022–2023 рр. — на трьох фотопастках з 10, влітку 2023 р. не реєстрували. Узимку 2023–2024 рр. вид реєстрували на трьох фотопастках з 10, улітку 2024 р. — на одній фотопастці з восьми. Таким чином, на фотопастках рись реєстрували переважно взимку; влітку її відмічено лише раз.

Фото з фотопасток відображено на рис. 2.

Важливим є те, що рись, яка зазвичай є одинаком, реєстрували на двох фотопастках групами, по дві та 5–7 особин:

- 1) на одній фотопастці — група з двох особин, що йшли одна за одною,
- 2) на другій фотопастці зафіксовано від п'яти до семи особин; спочатку ввечері 24.01.24 о 19:38–20:03 зареєстровано дві особини, а згодом, через чотири години, о 0:05 (25.01.24) — групу з п'яти особин. Незрозуміло, чи дві особини, зареєстровані ввечері, були частиною цієї групи. Група з п'яти особин — це, ймовірно, самка з дитинчам: на фото дві особини поруч і три самці (рис. 2), які прийшли до самиці для розмноження і тримаються на віддалі. Останнє припущено, оскільки ця реєстрація була в січні, коли починається сезон розмноження.

Рис. 2. Фіксації рисей на фотопастках у НПП «Вижницький»: три рисі з групи з п'яти особин, 25.01.2024 (верхній ряд ліворуч); (b) фото 02.03.2023 (верхній ряд праворуч); фото 07.03.2022 (нижній ряд ліворуч); фото 11.02.2023 (нижній ряд праворуч).

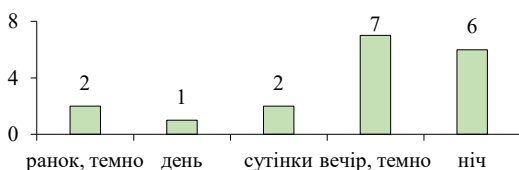

Рис. 3. Добова активність рисі на фотопастках.

Зазвичай на кожній фотопастці рись реєстрували лише раз за сезон, адже кожна рись має велику територію і може проходити за день до 20 км. Між тим, на одній із фотопасток рись реєстрували декілька разів за сезон (3.01, 8.02, 15.03, 21.03 та 29.03.2024), в тому числі один раз — дві особини (19.02.2024), що свідчить про те, що це місце є її ключовим осередком.

Рись реєстрували переважно у темний час доби (рис. 3), з 17:23 по 7:32, у т. ч. ввечері, коли вже темно, найбільше реєстрацій — сім, в нічні години — шість реєстрацій, по дві — вранці (коли темно, та в сутінках), раз — вдень.

Висновки

Згідно з даними фотопасток, можна з упевненістю сказати, що на території Парку мешкає, як мінімум, одна самка, яка має власну територію й успішно розмножується, та декілька самців, чисельність рисі збільшується і має тенденцію для подальшого збільшення. Територія Парку має гарну кормову базу — чисельність сарни європейської знаходиться тут на достатньо високому рівні. Те, що Парк має природні коридори з іншими карпатськими природоохоронними територіями дозволяє рисі вільно мігрувати. Таким чином, територія Парку дуже важлива для підтримання популяції рисі євразійської в Карпатах.

У рамках «Національного плану дій по відновленню популяції рисі» працівники Парку проводять еколого-виховну роботу з дітьми та школярами, роз'яснювальну роботу з місцевим населенням.

Подяки

Щира подяка Франкфуртському зоологічному товариству за виділення обладнання для проведення досліджень: смартфонів з встановленим додатком SMART та фотопасток, це дозволило вивести моніторинг рисі на новий рівень, отримувати документальне підтвердження перебування рідкісних червонокнижних видів на території парку. Також дякуємо всім співробітникам парку, які реєструють сліди життєдіяльності рисі, а також відділу екопросвіти, який проводить якісну роботу з популяризації рисі євразійської зі школярами в рамках Національного плану дій.

Література

- Делеган, І. В., І. І. Делеган, І. І. Делеган. 2015. *Біологія лісових птахів і звірів*. ПОЛІП, Львів, 295–445.
- Делеган, І. В., М. М. Лушак, І. І. Делеган. 2011. Біоценотичні особливості рисі в Карпатах. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*, **21** (5): 22–29.
- Коржик, В. П., І. І. Чорней, І. В. Скільський, [et al.]. 2005. *Національний природний парк «Вишневицький»: природа, рекреаційні ресурси, менеджмент*. Відп. ред. В. П. Коржик. Зелена Буковина, Чернівці, 1–356.
- Лушак, М. М., І. В. Делеган, М. С. Гунчак. 2006. Рись звичайна (Lynx [Felis] lynx Linnaeus, 1758) у Карпатах. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*, **16** (7): 57–62.

Резюме

ГАЛУЩЕНКО, Н., Р. САМІГУЛІН, З. РІЗНИЧЕНКО, Г. МАРЧУК. Стан популяції рисі євразійської (*Lynx lynx*) у національному парку Вижицький. — Розглянуто стан популяції рисі євразійської на території НПП «Вижицький». Проаналізовано результати таксаційних обліків за період з 1997 по 2024 рр., які засвідчили поступове зростання чисельності виду. Додатково опрацьовано матеріали з фотопасток за 2022–2024 рр., що підтвердили активну присутність рисі на території Парку, переважно в зимовий період. Зафіксовані випадки групового перебування (5–7 особин) під час шлюбного сезону свідчать про стабільне розмноження популяції. Отримані результати вказують на формування стійкої локальної групи виду. Територія Парку є важливим осередком існування рисі в Українських Карпатах і має значний потенціал для збереження цього рідкісного виду.